

Rolf K. Andersen og Bjorn Dapi

Arbeidstakere i bygge- og anleggsnæringen i 2015 og 2022

Arbeidstakere i bygge- og anleggsnæringen i 2015 og 2022

I denne rapporten ser vi på sammensetningen av arbeidskraften i 2015 og 2022 etter alder, utdanning, kjønn, yrke og arbeidsinnvandring. I rapporten tar vi også for oss inn- og utflyt av arbeidskraft i denne tidsperioden, og vi ser på hva som kjennetegner de som har forlatt næringen og de som har kommet til. Til slutt blir det gjort framskrivninger av arbeidskraftbehovet fram til 2040.

Innhold

Forord	2
Sammendrag	3
Datagrunnlag.....	3
Syssettingen i bygge- og anleggsnæringen	3
Arbeidsinnvandring	4
Avgang og tilgang i arbeidsstokken 2015–2022.....	4
Framtidens arbeidskraftsbehov i bygge- og anleggsnæringen	5
1 Innledning	6
1.1 Problemstillinger	6
1.2 Datagrunnlag	6
2 Syssettingen i bygge- og anleggsnæringen	8
2.1 Yrker og utdanning	8
2.2 Kvinner i bygge- og anleggsnæringen	10
2.3 Alderssammensetning	11
3 Arbeidsinnvandring	13
4 Avgang i arbeidsstokken	18
4.1 Sysselsatte som befinner seg i en annen næring i 2022	18
4.2 Sysselsatte fra 2015 som ikke er i jobb i 2022	20
5 Tilgang på arbeidskraft	22
5.1 Sysselsatte som kom fra andre næringer	22
5.2 De som ikke var sysselsatt i Norge i 2015	24
5.3 Balansen mot andre næringer	26
6 Framtidens arbeidskraftsbehov i bygge- og anleggsnæringen	27
6.1 Aldersprofil i 2022	27
6.2 Framskrivninger	28
6.3 Framskrevet behov etter arbeidskraft	30

Forord

Fafo har ved to tidligere anledninger kartlagt arbeidskraften i bygge- og anleggsnæringen langs flere ulike kjennetegn (Andersen & Jordfald, 2010; Andersen & Jordfald, 2016). Denne rapporten er en oppfølging av disse kartleggingene og ser på sysselsettingen blant ansatte i næringen for årene 2015 til 2022. Dataene er basert på registerdata fra Statistisk sentralbyrå (SSB), og vi har kartlagt endringer i bygge- og anleggsnæringen langs en rekke variabler i perioden 2015 til 2022.

Vi ser på sammensetningen av arbeidskraften i 2015 og 2022 etter alder, utdanning, kjønn, yrke og arbeidsinnvandring. I rapporten tar vi også for oss inn- og utflyt av arbeidskraft i denne tidsperioden, og vi ser på hva som kjennetegner de som har forlatt næringen og de som har kommet til. Til slutt blir det gjort en framskrivinger av arbeidskraftbehovet fram til 2040.

Prosjektet er initiert og finansiert av NHO Byggenæringen og Entreprenørforeningen Bygg og Anlegg (EBA). Vi takker for et interessant prosjekt og for givende diskusjoner underveis i prosjektet.

Ved Fafo har Kristine Nergaard vært intern kvalitetssikrer. Vi takker for grundige og innsiktsfulle kommentarer. Takk også til Fafos informasjonsavdeling ved Sofie Steensnæs Engedal som har ferdigstilt rapporten. Selv om flere har bidratt, er alle funn og konklusjoner forfatterens ansvar, likeså alle eventuelle feil og mangler.

Oslo, juli 2024

Rolf K. Andersen og Bjorn Dapi

Sammendrag

Basert på registerdata fra Statistisk sentralbyrå (SSB) har vi kartlagt endringer i bygge- og anleggsnæringen langs en rekke variabler. Hovedhensikten med rapporten er å kartlegge utviklingen i perioden 2015–2022 og eventuelle endringer i kjennetegn ved de sysselsatte i perioden. I tillegg har vi sett på tilgang og avgang av arbeidskraft i perioden, og gjort en framskriving av arbeidskraftbehovet fram mot 2040.

Datagrunnlag

I denne rapporten benytter vi registerdata på individ- og virksomhetsnivå fra SSBs registerbaserte sysselsettingsstatistikk (REGSYS) fra 2015 til 2022. Alle sysselsatte i Norge som er bosatte i aldersintervallet 15–74 år er med i datagrunnlaget. Bygge- og anleggsnæringen har hatt en jevn vekst i antall sysselsatte over lang tid. I 2006 var det 167 500 sysselsatte (Andersen & Jordfald, 2010) i 2022 har dette økt til 251 000. Det ikke bare vært en økning i antall sysselsatte, men det har også skjedd endringer i sammensetningen av de sysselsatte i næringen.

Sysselsettingen i bygge- og anleggsnæringen

Bygge- og anleggsnæringen er en arbeidsintensiv næring og håndverksfagene dominerer sysselsettingen, over halvparten av sysselsettingen å finne inn innenfor håndverksyrkene. Denne andelen har vært stabil i tidsperioden 2015 til 2022.

Tømrerfaget er det klart største faget. I 2022 utgjorde arbeidstakere med svennebrev i tømrerfaget 18 prosent av de som hadde videregående utdanning som høyeste fullførte nivå og 10 prosent av næringen som helhet. Elektrikerfaget er det nest største faget med 10 prosent av de med avsluttet videregående utdanning og 6 prosent av den totale sysselsettingen. Anleggsmaskinførarfaget og rørleggerfaget følger på plassene etter disse to. Andelen sysselsatte med utdanning på høyskole- eller universitetsnivå utgjør 13 prosent av de sysselsatte i næringen. I hovedsak dreier det seg om ulike typer ingeniørutdanninger og utdanninger innenfor økonomi eller administrasjon.

Bygge- og anleggsnæringen er typisk en mannsdominert bransje. I 2022 var det 10 prosent kvinner i næringen. Kvinneandelen er klar høyest i yrker knyttet til kontor, lager og sjåføryrker, men den er også ganske høy innenfor yrker som krever høyere utdanning. Den lave kvinneandelen i næringen som helhet skyldes først og fremst at det er svært få kvinner i håndverksyrkene. Det er kun 3 prosent kvinner i disse yrkene.

Da vi kartla aldersfordelingen i 2014 (Andersen & Jordfald, 2016) var det en bekymring for at det var en nedgang i antall sysselsettsatte i de yngste aldersgruppene. Mellom 2015 og 2022 finner vi at denne negative trenden blant de yngste har stoppet opp og at det nå er en vekst i de yngste aldersgruppene. Økningen i antallet sysselsatte blant de yngste skyldes blant annet en økning i antallet avlagte fag-/svenneprøver som fører inn til bygge- og anleggsnæringen.

Arbeidsinnvandring

Andelen norskfødte i bygge- og anleggsnæringen fortsetter den synkende trenden vi har sett tidligere, og har i perioden fra 2015 til 2022 gått fra 80 til 77 prosent. Ser vi denne utviklingen over litt lengre tid, finner vi at andelen norskfødte har blitt redusert fra 88 prosent i 2008 (Andersen & Jordfald, 2016) til 77 prosent i 2022. Som vi har sett i de tidligere undersøkelsene, har sysselsettingsøkningen i bygge- og anleggsnæringen skjedd ved å hente arbeidstakere utenfor Norge, og da først og fremst fra EU-land i Sentral- og Øst-Europa.

De sysselsatte fra Sentral- og Øst-Europa jobber oftere enn norskfødte i små bedrifter. Mer enn halvparten av de østeuropeiske sysselsatte (56 prosent) er ansatt i små bedrifter med færre enn 20 ansatte.

Vi ser at for arbeidskraften som kommer fra utlandet er det mange som står med manglende registrering av høyeste fullførte utdanning. Særlig er det mange av de som kommer fra Sentral- og Øst-Europa som har manglende registrering. I hovedsak vil det si at arbeidstakerne i praksis vil bli regnet som ufaglærte, selv om de skulle ha fullført et utdanningsløp i hjemlandet.

Håndverksgruppene er dominerende uavhengig av landbakgrunn, men blant de norskfødte og de som er født i Norden, er andelen sysselsatte med håndverksyrker en del lavere enn det vi ser blant de som er født i andre land. Særlig er andelen med håndverksyrker høy blant de fra Øst-Europa. De som er født i Sentral- og Øst-Europa skiller seg også ut ved at de har en vesentlig lavere andel sysselsatte i høyere utdanningsyrker enn både de norskfødte og de med andre landbakgrunner.

Avgang og tilgang i arbeidsstokken 2015–2022

Av de som jobbet i bygge- og anleggsnæringen i 2015, var det 132 300 sysselsatte (53 prosent) som fortsatt jobbet i næringen i 2022. I næringen kom det 68 400 «nye» sysselsatte i 2022 (dvs. personer som ikke var sysselsatte i Norge i 2015 og som så jobbet i bygge- og anleggsnæringen i 2022). Antall sysselsatte som beveget seg i motsatt retning (dvs. personer som jobbet i bygge- og anleggsnæringen i 2015 og som ikke lenger jobbet i Norge i 2022) var lavere med 42 200 sysselsatte. Økningen i sysselsettingen henger også sammen med at det var flere som ble rekruttert fra andre næringer enn som beveget seg til andre næringer mellom 2015 og 2022, med en nettilgang på +7 100 sysselsatte.

I denne rapporten har vi undersøkt kjennetegn til sysselsatte i disse ulike strømmingene til og ut av bygge- og anleggsnæringen. Om lag 20 prosent av sysselsatte i bygge- og anleggsnæringen i 2015 (43 700 personer) jobbet i en annen næring i 2022. Næringene som rekrutterer flest fra bygge- og anleggsnæringen er forretningsmessig tjenesteyting (11 800 sysselsatte), offentlig sektor (7 000 sysselsatte), varehandelen (6 000 sysselsatte) og industrien (5 600 sysselsatte). Det er ikke overraskende at yngre sysselsatte er overrepresentert blant de som bytter næring. De som i 2022 befinner seg i en annen næring enn bygg- og anlegg var i gjennomsnitt 36 år gamle (i 2015), mens gjennomsnittet var 39 år for de som ble i næringen. Norskfødte utgjorde 80 prosent av de sysselsatte i bygge- og anleggsnæringen i 2015, mens de utgjorde 85 prosent blant de som

beveget seg til en annen næring. Blant de som bytter næringer finner vi at norskfødte utgjør 86 prosent. Sysselsatte fra Sentral- og Øst-Europa utgjorde imidlertid en større andel blant alle sysselsatte i næringen i 2015 (14 prosent) enn blant de som dro til en annen næring (8 prosent). Når vi ellers sammenligner utdannings- og yrkesprofilen til de som beveget seg til en annen næring med alle som var sysselsatte i bygge- og anleggsnæringen i 2015, finner vi en lavere andel med videregående utdanning og en lavere andel i håndverksyrker blant de sysselsatte som beveget seg til en annen næring.

Om lag 42 000 personer i bygge- og anleggsbransjen i 2015 jobber ikke lenger i 2022. Av disse er 28 200 norskfødte. De fleste innvandrere som ikke lenger jobber i 2022 kommer fra EU-landene i Sentral- og Øst-Europa (10 300 personer), land utenfor EØS (1 500 personer) og nordiske land (1 300 personer). De som forlater bygge- og anleggsnæring uten å gå til en annen jobb, er eldre enn de som blir i næringen. Dette gjelder særlig blant de norskfødte, der mange har gått av med pensjon etter 2015.

Fra 2015 til 2022 ble 50 800 sysselsatte rekruttert fra andre næringer. 81 prosent av disse var norskfødte, mens de fleste innvandrere hadde opprinnelse fra Sentral- og Øst-Europa (12 prosent) og land utenfor EØS (4 prosent). De fleste som kom fra andre næringer var mellom 25 og 50 år (70 prosent), og en god del arbeidstakere (26 prosent) er over 50 år. Som nevnt tidligere, var det 68 400 sysselsatte i 2022 som ikke var i jobb i Norge i 2015. Disse har en annen sammensetning enn de som kom til bygge- og anleggsnæringen fra en annen næring. Nesten halvparten er under 25 år, og de er i hovedsak norskfødte.

Framtidens arbeidskraftsbehov i bygge- og anleggsnæringen

I denne rapporten har vi også sett på behovet for arbeidskraft i bygge- og anleggsnæringen fram til 2040. Vi tar utgangspunkt i sysselsatte i 2022, og legger til grunn at de pensjonerer seg ved aldersgrensen på 65 år. For å erstatte de som går av med pensjon i årene fram til 2040, eller sagt på en annen måte, for å beholde om lag det samme sysselsettingsnivået ut 2040, er rekrutteringsbehovet på 4 300 sysselsatte årlig. Dersom aktiviteten i bygge- og anleggsnæring fram til 2040 blir på linje med aktivitetsnivået gjennom årene 2003–2022, noe som kan anses å være et altfor optimistisk scenario, vil etterspørselen etter arbeidskraft være betydelig høyere. I dette tilfellet blir anslaget på rekrutteringsbehovet på 10 900 personer årlig fram til 2040. Det avlegges årlig om lag 9 000 fag- og svennebrev – kompetanse som vanligvis fører til bygge- og anleggsnæringen. Dersom dette fortsetter, vil rekruttering blant unge nyutdannede sannsynligvis være nok for å opprettholde sysselsettingsnivået framover. Høyere etterspørsel etter arbeidskraft tilsier imidlertid at virksomheter i bygge- og anleggsnæringen får et større behov for å rekruttere fra andre næringer og/eller fra andre land.

1 Innledning

Fafo har ved to tidligere anledninger kartlagt arbeidskraften i bygge- og anleggsnæringen langs flere ulike kjennetegn (Andersen & Jordfald, 2010; Andersen & Jordfald, 2016). Denne rapporten er en oppfølging av disse kartleggingene og ser på sysselsettingen blant ansatte i næringen for årene 2015 til 2022.

1.1 Problemstillinger

Basert på registerdata fra Statistisk sentralbyrå (SSB) har vi kartlagt endringer i bygge- og anleggsnæringen langs en rekke variabler i perioden 2015 til 2022. Datagrunnlaget dekker kun sysselsatte som er bosatt i Norge. Ikke-bosatte, som utgjør en god del av de som kommer fra Sentral- og Øst-Europa, er ikke med. Perioden dekker både tiden før og tiden etter pandemien. Pandemien hadde særlig betydning for arbeidskraften som kom fra utlandet, siden det i perioder var svært sterke begrensinger på innreisemuligheten til Norge fra utlandet.

Hovedhensikten med rapporten er å kartlegge utviklingen i perioden 2015 – 2022 og eventuell endring langs en rekke kjennetegn ved arbeidskraften i næringen. Dette omfatter tilgang og avgang av arbeidskraft i perioden, og en framskriving av arbeidskraftbehovet fram mot 2040. Vi ser på følgende forhold:

- yrkes- og utdanningsstruktur
- kjønnsfordelingen
- alderssammensetningen
- arbeidsinnvandring med særlig fokus på arbeidskraft fra Sentral- og Øst-Europa
- arbeidskraftstilgang og avgang
  - ▶ Hvor mange kommer til bransjen fra andre næringer?
  - ▶ Hvor mange drar til andre næringer?
  - ▶ Hva kjennetegner de som dro til en annen næring?
  - ▶ Hva kjennetegner de som ikke var sysselsatt i 2022?
  - ▶ Hva kjennetegner de som kom fra andre næringer?
  - ▶ Hva kjennetegner de som ikke var sysselsatte i 2015?
- framskriving av arbeidsbehovet i næringen mot 2040

1.2 Datagrunnlag

I denne rapporten benytter vi registerdata på individ- og virksomhetsnivå fra SSBs registerbaserte sysselsettingsstatistikk (REGSYS) fra 2015 til 2022. Alle sysselsatte som er bosatte i Norge i aldersintervallet 15–74 år er med i datagrunnlaget.¹ Opplysninger om personens arbeidsmarkedsstatus kommer fra tredje uken i november hvert år, og alle jobbforholdene til sysselsatte er inkludert. Demografiske kjennetegn for individene og deres utdanningsnivå kommer fra SSBs befolkningsregister og utdanningsdatabasen. Målgruppen for vår kartlegging består av alle sysselsatte (både lønnstakere og

---

¹ Personer med en bistilling i bygge- og anleggsnæringen og en hovedstilling i annen næring er inkludert i målgruppen, dvs. som sysselsatte i bygge- og anleggsnæringen. Hvis en person har flere jobber i bygge- og anleggsnæringen, bruker vi den største stillingen i analysene.

selvstendig næringsdrivende) i bygge- og anleggsnæringen. Opplysninger om lønnstakere hentes i hovedsak fra A-ordningen, mens informasjon om selvstendig næringsdrivende hentes fra Skattemeldingen.² Arbeidstakere på korttidsopphold i Norge (ikke-bosatte) inngår ikke i tallgrunnlaget.

Bosatte arbeidstakere innen bygg og anlegg

Bygge- og anleggsnæringen består av kodene «41 – Oppfølging av bygninger», «42 – Anleggsvirksomhet» og «43 – Spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet». Dette er samme avgrensning som ble brukt i Andersen og Jordfald (2016). Våre data omfatter kun bosatte personer. Dette er det samme som for de to foregående rapportene.

Avgrensningen til bosatte betyr at om lag 25 000 ikke-bosatte innen byggebransjen per 2022 ikke omfattes. Det store flertallet av disse kommer fra EU-land i Sentral- og Øst-Europa. Ikke-bosatte utgjør om lag 9 prosent av de sysselsatte i bransjen i 2022. Andelen ikke-bosatte i bransjen har økt fra 2015 til 2022. Personer som leies inn til byggebransjen fra bemanningsforetak er heller ikke inkludert i datagrunnlaget. Et anslag er at det per fjerde kvartal 2022 var om lag 15 000 utleide i yrker innen bygg- og anlegg.³

---

² <https://doc.ameld.ssb.no/> (Berge et al., 2023)

³ Se f.eks. SSBs statistikk over Utleie av arbeidskraft (næring 78.2): 13979: Lønnstakere, jobber og arbeidstid, etter yrke, statistikkvariabel og kvartal.

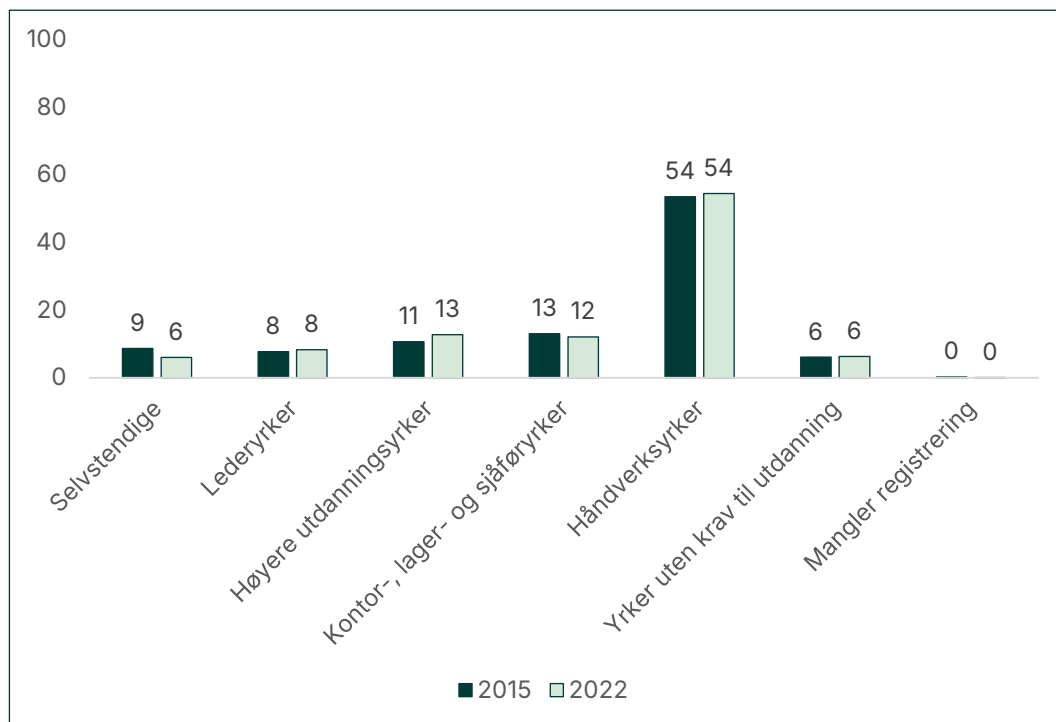
2 Sysselsettingen i bygge- og anleggsnæringen

Bygge- og anleggsnæringen har hatt en jevn vekst i antall sysselsatte over lang tid. Fafo har tidligere kartlagt arbeidstakerne i næringen, og i 2006 var det 167 500 sysselsatte (Andersen & Jordfald, 2010). I 2014 var dette økt til 212 600 sysselsatte (Andersen & Jordfald, 2016). For den perioden vi ser på nå, 2015 til 2022, har sysselsettingen økt fra 218 000 sysselsatte i 2015 til 251 000 i 2022. Som vi skal se videre i denne rapporten, har det ikke bare vært en økning i antall sysselsatte, men det har også skjedd endringer i sammensetningen av de sysselsatte i næringen.

2.1 Yrker og utdanning

Bygge- og anleggsnæringen er en arbeidsintensiv næring og håndverksfagene dominerer sysselsettingen. Som vi ser av figur 2.1, er over halvparten av sysselsettingen å finne innenfor håndverksyrkene. Denne andelen har vært stabil hele tidsperioden. Det er i det hele tatt små endringer i yrkesstrukturen i perioden 2015–2022. Det er imidlertid en liten nedgang i andelen selvstendige, fra 9 til 6 prosent.

Figur 2.1 Sysselsetting etter yrke. Standard for yrkesklassifisering 2015–2022. Prosent

I tabell 2.1 ser vi nærmere på de som er registrert med høyeste fullførte utdanning på videregående skole-nivå i 2022. Vi ser både på hvordan gruppen med utdanning på videregående nivå fordeler seg på ulike faggrupper og hvilke andeler disse utdanningene utgjør av de totale antallet sysselsatte i næringen. Tabellen viser de ti største fagene.

Tabell 2.1 Andel som er registrert med høyeste fullførte utdanning på videregående skoles nivå etter fag. 2022. Prosent

	Prosentandel av videregående utdanning	Prosentandel av næring
Tømrerfaget, Vg3	18	10
Elektrikerfaget, Vg3	10	6
Anleggsmaskinførerfaget, Vg3	6	3
Rørleggerfaget, Vg3	5	3
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, andre, uspesifiserte, videregående, avsluttende utdanning	4	2
Videregående, avsluttende utdanning, uspesifisert fagfelt	2	1
Allmenne fag, VK II	2	1
Betongfaget, Vg3	2	1
Murerfaget, Vg3	1	1
Energioperatørfaget, Vg3	1	1
Alle andre utdanninger på videregående nivå	49	28
Andel registrert med videregående utdanning		59

Totalt er 59 prosent av de sysselsatte registrert med videregående skole som høyeste fullførte utdanning. Tømrerfaget er det klart største faget. I 2022 utgjorde arbeidstakere med svennebrev i tømrerfaget 18 prosent av de som hadde videregående utdanning som høyeste fullførte nivå og 10 prosent av næringen som helhet. Elektrikerfaget er det nest største faget med 10 prosent av de med avsluttet videregående utdanning og 6 prosent av den totale sysselsettingen. Anleggsmaskinførerfaget og rørleggerfaget følger på plassene etter disse to.

I tabell 2.2 har vi gjort det samme for personer med utdanning på høyskole- eller universitetsnivå.

Tabell 2.2 Andel som er registrert med høyeste fullførte utdanning på høyskole- eller universitetsnivå. 2022. Prosent

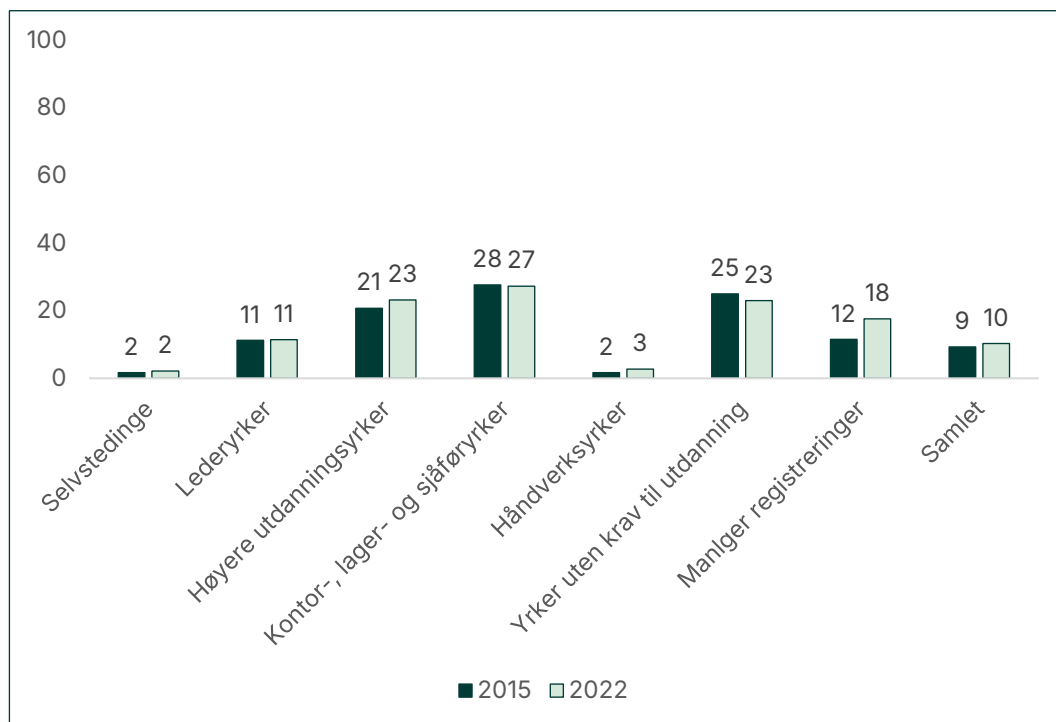
	Prosentandel av høyere utdanning	Prosentandel av næring
Bachelor, ingeniørfag, bygg, treårig	7,7	1,0
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, andre, uspesifiserte, lavere nivå	5,4	0,7
Universitets- og høyskoleutdanning, lavere nivå, uspesifisert fagfelt	2,8	0,4
Bachelor, ingeniørfag, elektro, treårig	2,5	0,3
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, andre, uspesifiserte, høyere nivå	2,4	0,3
Bachelor, økonomi og administrasjon, treårig	2,3	0,3
Høyskoleingeniørutdanning, bygg, treårig	1,9	0,3
Økonomiske og administrative fag, andre, uspesifiserte, lavere nivå	1,8	0,2
Sivilingeniørutdanning, bygge- og miljøteknikk	1,8	0,2
Økonomisk-administrative fag, uspesifiserte, lavere nivå	1,8	0,2
Alle andre utdanninger på høyere nivå	69,5	9,0
Andel registrert med høyere utdanning		13,0

Andelen sysselsatte med utdanning på høyskole- eller universitetsnivå er ganske lav sammenlignet med andre bransjer innen vareproduksjon. Totalt utgjør disse 13 prosent av de sysselsatte i næringen. I hovedsak dreier det seg om ulike typer ingeniørutdanninger og utdanninger innenfor økonomi eller administrasjon.

2.2 Kvinner i bygge- og anleggsnæringen

Det norske arbeidsmarkedet er kjønnsdelt og bygge- og anleggsnæringen er typisk en mannsdominert bransje. Det har likevel vært et mål for næringen over lang tid å få en bedre kjønnsbalanse både blant funksjonerer/ledere og blant håndverkerne. Andelen kvinner går da også oppover, men det går totalt sett svært sakte. I 2006 utgjorde kvinnene 6 prosent av de sysselsatte i næringen (Andersen & Jordfald, 2010). Dette var økt til 8 prosent i 2014 (Andersen & Jordfald, 2016). I 2022 var det 10 prosent kvinner i næringen. I figur 2.2 viser vi andelen kvinner i ulike yrkesgrupper.

Figur 2.2 Kvinneandel i ulike yrkesgrupper, 2015–2022. Prosent

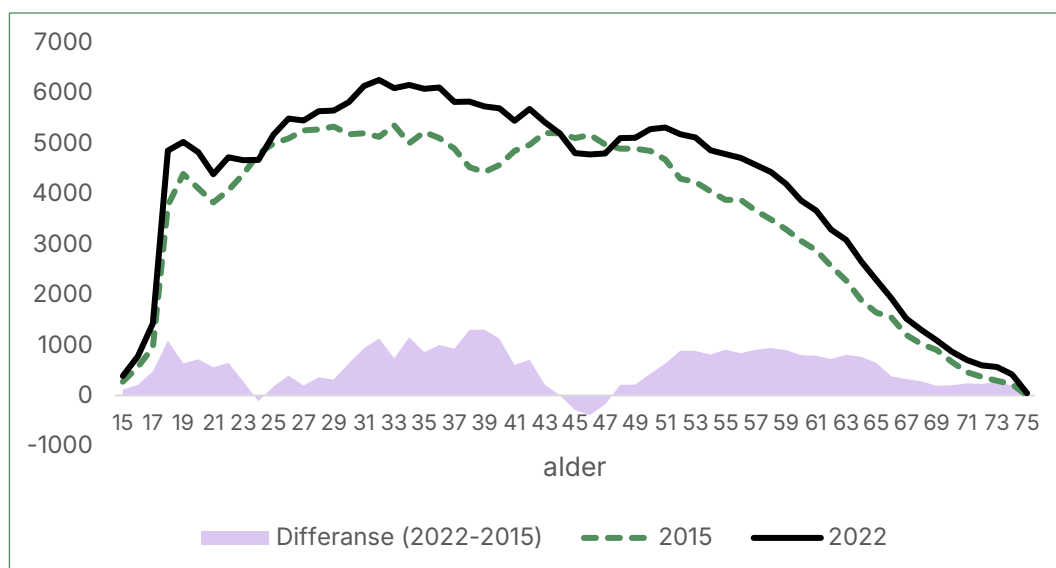

Figur 2.2 viser at kvinneandelen er klart høyest i yrker knyttet til kontor, lager og sjåfør. Men vi ser også at andelen kvinner er ganske høy innenfor yrker som krever høyere utdanning. Som vi så i figur 2.1, utgjorde håndverksyrkene den klart største gruppen av de sysselsatte i bygge- og anleggsnæringen. Den lave kvinneandelen i næringen som helhet skyldes derfor først og fremst at det er svært få kvinner i denne yrkegruppen (3 prosent).

2.3 Alderssammensetning

Gjennomsnittsalderen i næringen var 40 år i 2015. Dette har økt til 41 år i 2022. I figur 2.3 viser vi antall sysselsatte etter alder i 2015 og 2022.

Figur 2.3 Aldersfordeling i bygge- og anleggsnæringen 2015 og 2022. Antall personer

Da vi kartla aldersfordelingen i 2014 (Andersen & Jordfald, 2016) var det en bekymring for at det var en nedgang i antall sysselsettsatte fra de yngste aldersgruppene mellom 2008 og 2014. Særlig var det bekymringsfullt at nedgangen i antall yngre sammenfalt med en periode med ganske sterk total sysselsetningsvekst. Tidligere har nedgang blant de yngste som regel vært et resultat av dårlige konjunkturer og en generell nedgang i sysselsettingen i bransjen. Mellom 2015 og 2022 finner vi derimot at denne negative trenden blant de yngste har stoppet opp og at det nå er en vekst i de yngste aldersgruppene. Økningen i antallet sysselsatte i de yngste alderskategoriene skyldes antagelig en økning i antallet avlagte fag-/svenneprøver (figur 2.4).

Figur 2.4 Avlagte fag- og svennebrev i bygge- og anleggsteknikk og elektrofaget 2007-2023.⁴

Kilde: Utdanningsdirektoratet

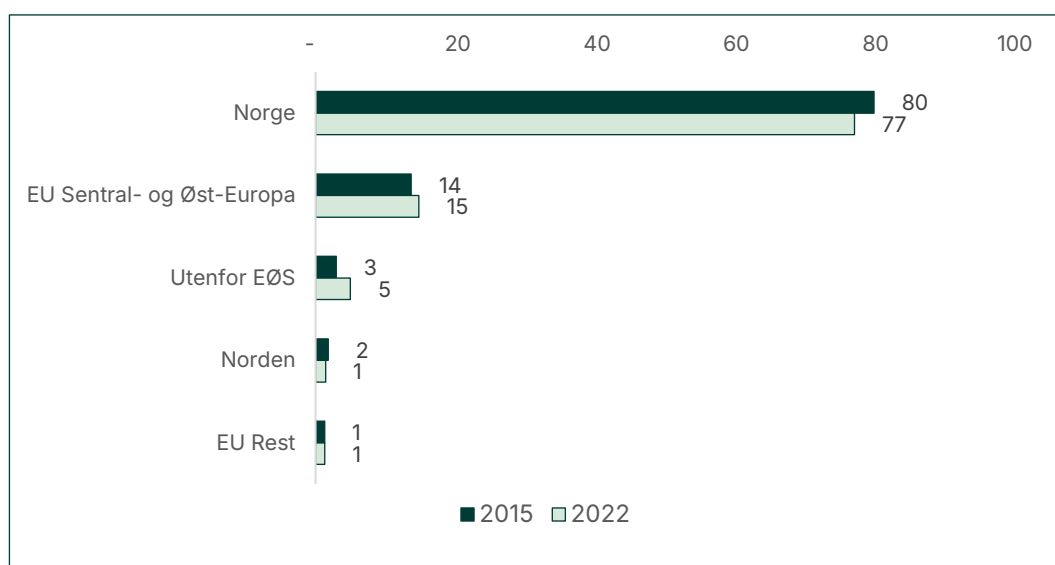
Figur 2.4 viser at antallet avlagte fag-/svenneprøver i fagene bygge- og anleggsnæringen rekrutterer fra, har variert rundt 7000 avlagte fag-/svenneprøver per år. Men fra 2018 og fram til 2022 skjer det en endring, og antall avlagte fag-/svenneprøver øker år for år opp til totalt 9 000 avlagte fag-/svenneprøver i 2022.

⁴ Renholds-faget er utelatt fra sammenstillingen

3 Arbeidsinnvandring

Arbeidsinnvandringen til Norge fra Sentral- og Øst-Europa etter EU-utvidelsene i 2004 og 2007 har vært stor. Det er i dag over 200 000 arbeidsinnvandrere (bosatte og ikke-bosatte) fra Sentral- og Øst-Europa som har registret opphold i Norge. Det er klart flest fra Polen, men det er også mange fra Litauen og Romania. Undersøkelsen i 2016 (Andersen & Jordfald, 2016) viste at andelen norskfødte i bygge- og anleggsnæringen hadde gått ned og at det særlig var andelen arbeidsinnvandrere fra Sentral- og Øst-Europa som hadde økt. I figur 3.1 viser vi andelen sysselsatte fordelt etter ulike landbakgrunner i 2015 og 2022.

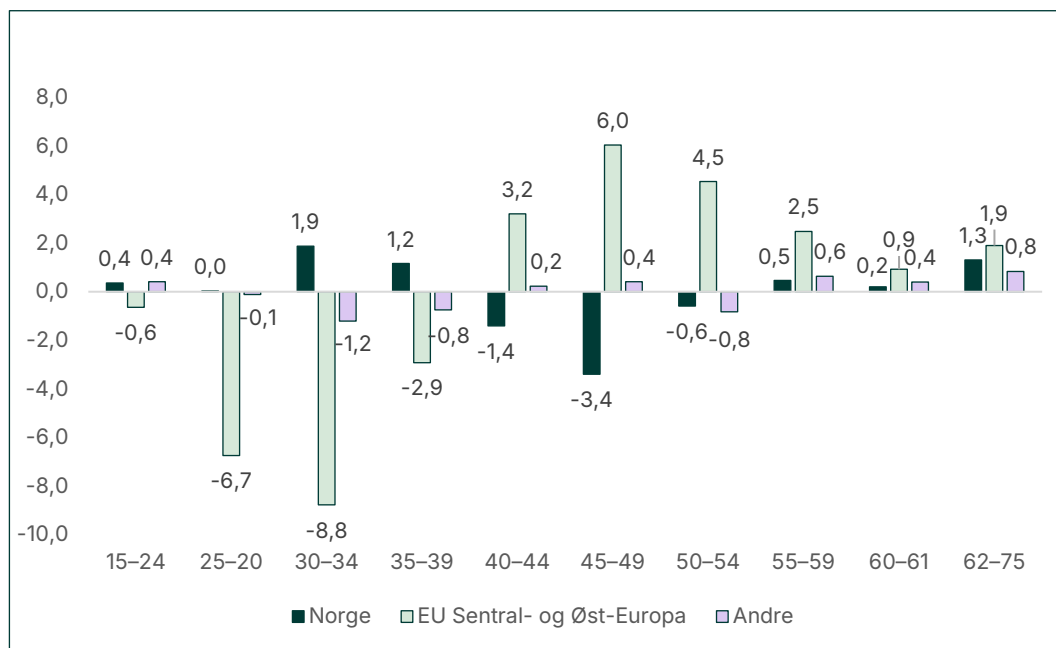
Figur 3.1 Andel sysselsatte etter landbakgrunn i 2015 og 2022. Bosatte. Prosent

Andelen norskfødte i næringen fortsetter den synkende trenden vi har sett tidligere, og har i perioden fra 2015 til 2022 gått fra 80 til 77 prosent. Andelen innvandrere fra Sentral- og Øst-Europa er derimot ganske stabil og har kun økt med ett prosentpoeng i denne perioden. Vi ser også at det er en liten økning i andelen som kommer fra land utenfor EU/EØS, såkalte tredjeland. Her har andelen økt fra tre til fem prosent. Ser vi denne utviklingen over litt lengre tid, finner vi at andelen norskfødte har blitt redusert fra 88 prosent i 2008 (Andersen & Jordfald, 2016) til 77 prosent i 2022. Som vi har sett i de tidligere undersøkelsene, har sysselsettingsøkningen i bygge- og anleggsnæringen skjedd ved å hente arbeidstakere utenfor Norge.

I figur 3.2 ser vi på endringen av de sysselsatte i næringen fordelt på alder og landbakgrunn.

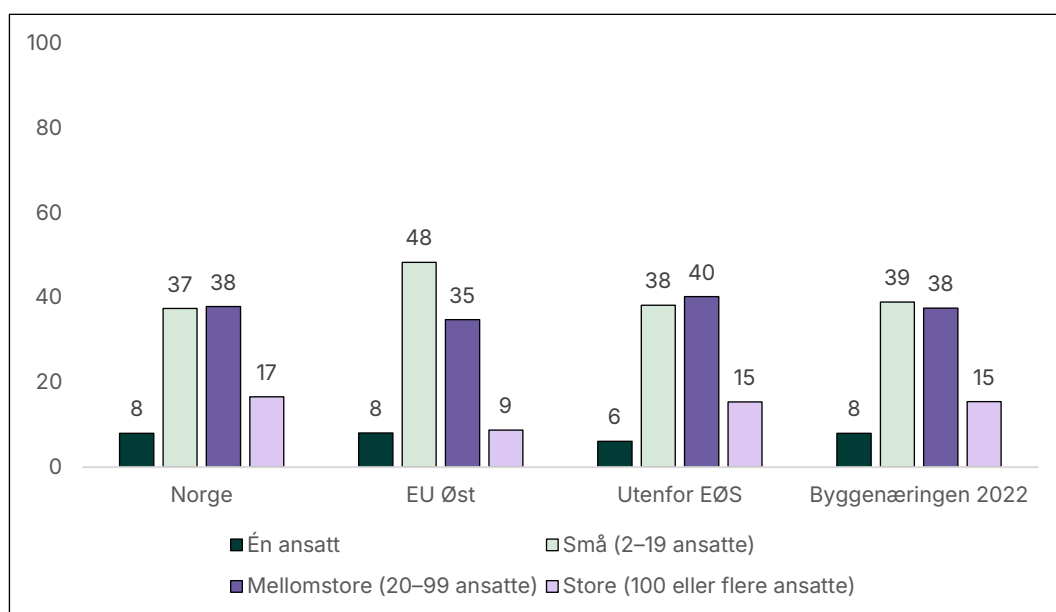
Figur 3.2 Endring i alderssammensetningen fra 2015 til 2022, etter landbakgrunn

I 2016 fant vi at det var en nedgang i den prosentvise andelen norskfødte i samtlige alderskategorier. Denne trenden har endret seg. I perioden 2015–2022 er andelen norskfødte ganske stabil, og det er kun noen få prosentpoeng endring i de ulike alderskategoriene. Ser vi på de som kommer fra EU-land i Sentral- og Øst-Europa, har det derimot skjedd ganske store endringer fra det bildet vi fant i 2016. Den gangen var det en økt andel sysselsatte fra Sentral- og Øst-Europa i alle alderskategorier. I perioden 2015 til 2022 ser vi derimot at andelen fra Øst i de yngste alderskategoriene er synkende helt opp til 39 år, mens den fortsatt har økt for de som er over 40 år.

Videre ser vi også på fordelingen etter landbakgrunn etter bedriftsstørrelse (figur 3.3).

Figur 3.3 Fødeland etter bedriftsstørrelse (antall ansatte). 2022. Prosent

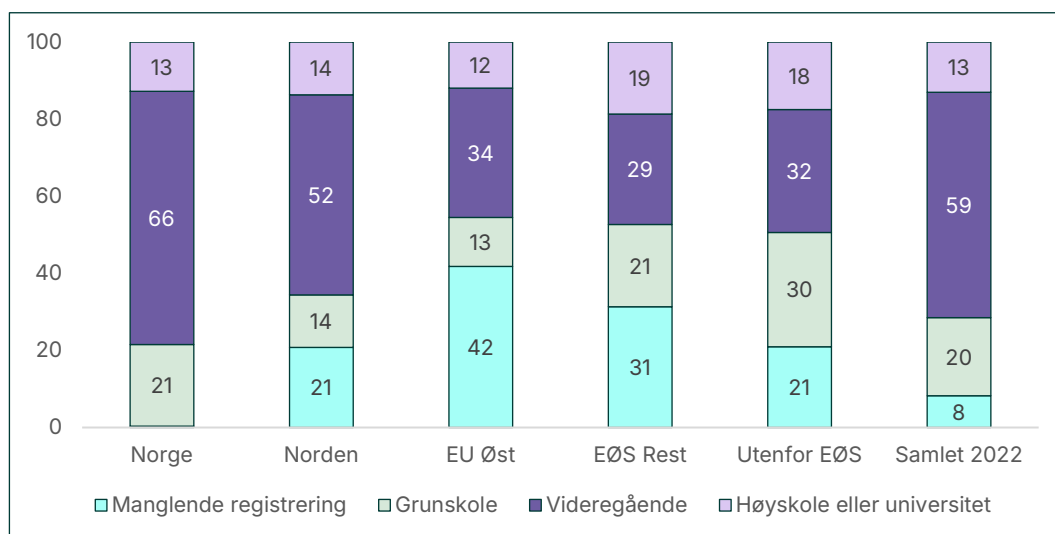

Figuren viser at de sysselsatte fra Sentral- og Øst-Europa oftere enn norskfødte er sysselsatt i små bedrifter. Mer enn halvparten av de østeuropeiske sysselsatte (56 prosent) er ansatt i små bedrifter med færre enn 20 ansatte. Det er ingen endring i denne sammensetningen, sammenlignet med det vi fant i 2014 (Andersen & Jordfald, 2016 s. 18). Også den gangen var 56 prosent av de sysselsatte fra land i Øst-Europa sysselsatt i de minste bedriftene. De som kommer fra land utenfor EØS skiller seg derimot ganske lite fra de som er født i Norge.

Vi har også sett på høyeste fullførte utdanning etter landbakgrunn (figur 3.4).

Figur 3.4 Høyeste fullførte utdanning, etter landbakgrunn 2022. Prosent

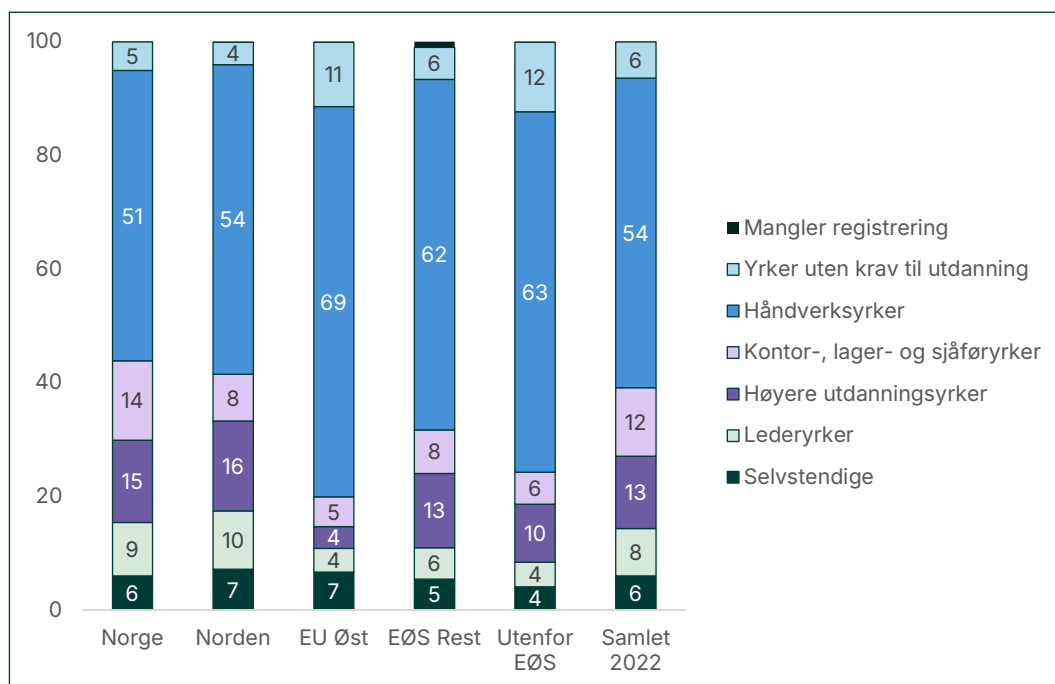
Figur 3.4 viser at et flertall av de ansatte i bygge- og anleggsnæringen har sin høyeste fullførte utdanning på videregående skole-nivå, i hovedsak yrkesfaglig utdanning med relevans for næringen. Som vi så i figur 2.1, er også hovedparten av de sysselsatte i håndverksyrker. Samtidig ser vi av figur 3.4 at det ikke er så store forskjeller mellom sysselsatte med ulike landbakgrunn når vi ser på de som har sin høyeste fullførte utdanning på høyskole- eller universitetsnivå. For arbeidstakerne fra Øst-Europa er andelen nesten identisk med de norskfødte arbeidstakerne. De som kommer fra resten av EU eller utenfor EØS har en noe høyere andel registrert med høyskole-/universitetsutdanning enn de norskfødte. Dette gjelder til tross for at vi mangler utdanning på en god del arbeidstakere som ikke har norsk bakgrunn. Dette betyr at trenden med at arbeidstakere som er født utenfor Norge oftere har høyere utdanning, antakelig undervurderes i figur 3.4.

Vi ser at for arbeidskraften som kommer fra utlandet er det mange som står med manglende registrering av høyeste fullførte utdanning. Særlig er det mange av de som kommer fra Sentral- og Øst-Europa som har manglende registrering. I hovedsak vil det si at arbeidstakerne i praksis vil bli regnet som ufaglærte, selv om de skulle ha fullført et utdanningsløp i hjemlandet. I 2016 ble det satt i gang en prøveordning med godkjenning av utvalgte fagutdanninger fra Polen og Tyskland innenfor fem utvalgte fag, hvorav tre var særlig relevante for bygge- og anleggsnæringen: betongarbeider, rørlegger og tømmerer. Senere har denne ordningen blitt permanent og er utvidet med fem nye land (Danmark, Estland, Island, Latvia, Litauen) og med flere utdanninger som er relevante for

næringen (glassfagarbeider, murer, møbelsnekker, møbeltapetserer, snekker, tak- og membrantekker og ventilasjon- og blikkenslager).⁵ Arbeidsinnvandrerne fra disse landene, som bant annet omfatter flere store avsenderland til næringen (Polen og Baltikum), skulle dermed få en enklere vei til å få sidestilt sin utenlandske utdanning opp imot de norske yrkesutdanningene. Om vi sammenlignet andelen som var registrert med manglende registrering i 2022 med det vi fant i 2014, har andelen også sunket noe, fra 47 til 42 prosent. Andelen med fullført videregående utdanning blant arbeidsinnvandrerne fra Øst-Europa har økt fra 32 til 34 prosent mellom 2014 og 2022. Selv om det har vært en liten endring, er det likevel fortsatt en svært stor andel av arbeidstakerne fra Øst-Europa i bygge- og anleggsnæringen som står registrert uten oppgitt utdanning eller med grunnskole som høyeste fullførte utdanning. Dermed er de å regne som ufaglærte.

Som vi så innledningsvis, var drøyt halvparten av de sysselsatte registrert med håndverksyrker i bygge- og anleggsnæringen. Til slutt i denne delen skal vi se på yrkesstrukturen etter landbakgrunn (figur 3.5).

Figur 3.5 Yrkesstruktur etter landbakgrunn 2022. Prosent

Håndverksgruppene er dominerende uavhengig av landbakgrunn, men blant de norskfødte og de født i Norden, er andelen en del lavere enn det vi ser blant de som er født i andre land. Særlig er andelen med håndverksyrker høy blant de fra Øst-Europa: hele 69 prosent. De som er født i Sentral- og Øst-Europa skiller seg også ut ved at de har en vesentlig lavere andel sysselsatte i høyere utdanningsyrker enn både de norskfødte og de med andre landbakgrunner. Som vi så i figur 3.4, har sysselsatte fra Sentral- og Øst-Europa like ofte høyere utdanning som de norske. Det vil si at de ikke får yrke i henhold til

⁵ Se Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse for mer om denne ordningen: <https://hkdir.no/utdanning-fra-utlandet/jeg-har-utdanning-fra-utlandet/sok-godkjenning-av-fag-og-yrkesopplaering/om-godkjenning-av-fag-og-yrkesopplaering>

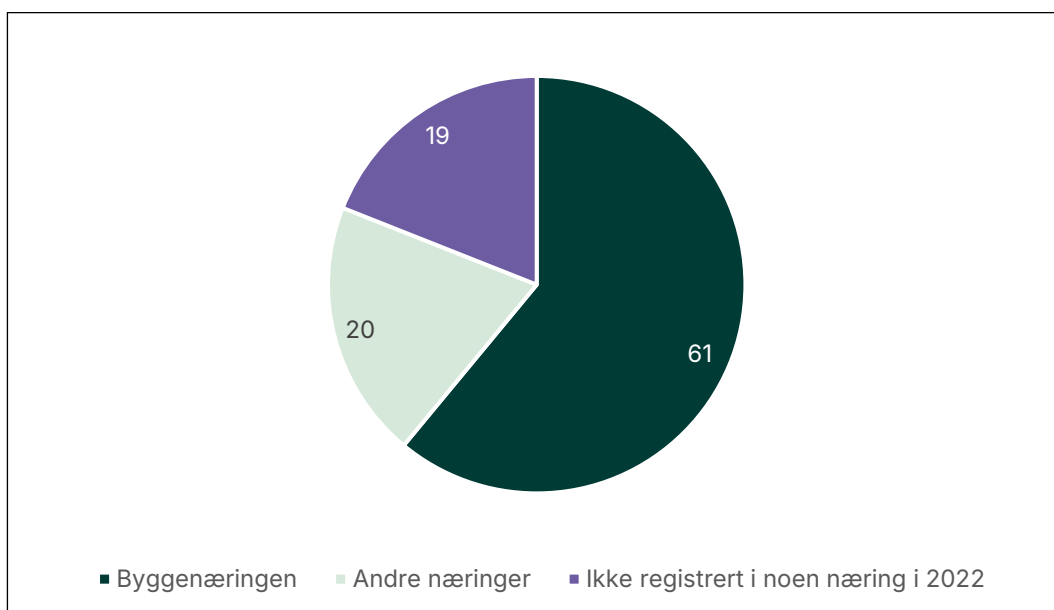
utdanningen, eller at de er akademikere som må jobbe som håndverkere eller i yrker uten krav til utdanning. Av de knappe 4000 med høyere utdanning, har 70 prosent håndverkeryrker eller yrker uten krav til utdanning, mens for norskfødte med høyere utdanning er andelen 18 prosent.

4 Avgang i arbeidsstokken

I dette kapitlet tar vi utgangspunkt i sysselsatte som fantes i bygge- og anleggsnæringen i 2015, og vi undersøker deres arbeidsmarkedsstatus i 2022. Vi setter søkelys på de som hadde forlatt næringen i løpet av perioden 2016 til 2022., Dette vil si sysselsatte som ikke lenger jobber i bygge- og anleggsnæringen i 2022. Dette gjelder 39 prosent av arbeidsstokken fra 2015. Sagt på en annen måte: om lag fire av ti sysselsatte fra 2015 jobber ikke i bygge- og anleggsnæringen i 2022. I antall sysselsatte tilsvarer dette ca. 85 900 personer.

Figur 4.1 oppsummerer mobiliteten fra 2015 til 2022. Blant de som har forlatt næringen i perioden 2015 til 2022, er det to nokså like undergrupper. 20 prosent av arbeidstokken – eller 43 700 sysselsatte – jobber i en annen næring i 2022. 19 prosent av arbeidstokken – eller ca. 42 200 sysselsatte – er ikke registrert i noen næring i 2022. I resten av dette kapitlet ser vi nærmere på hva som kjennetegner hver av disse to gruppene.

Figur 4.1 Sysselsatte i bygge- og anleggsnæringen i 2015 etter sysselsettingskategori i 2022 (n = 218 000)

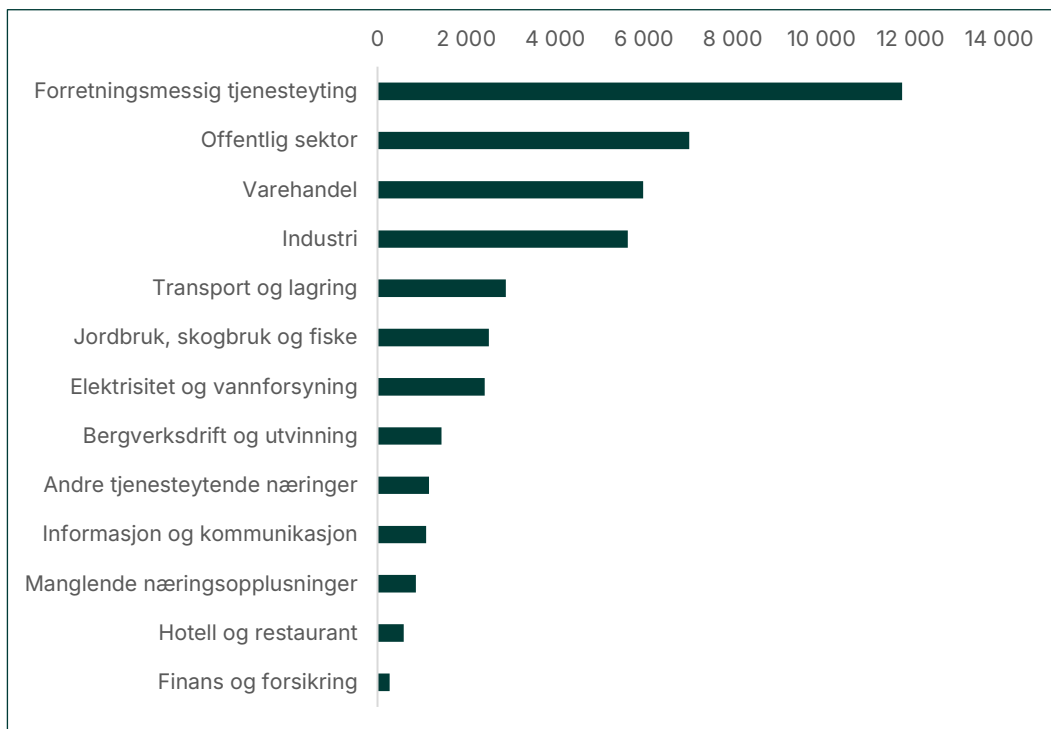

4.1 Sysselsatte som befinner seg i en annen næring i 2022

Om lag 20 prosent av sysselsatte i bygge- og anleggsnæringen i 2015 jobber i en annen næring i 2022. Figur 4.2 viser hvordan disse om lag 43 000 sysselsatte er fordelt etter næringsgruppene de jobber i 2022. De største destinasjonsnæringene er forretningsmessig tjenesteyting⁶ (11 800 sysselsatte) og offentlig sektor (7 000 sysselsatte). Varehandelen og Industri skiller seg også ut med henholdsvis 6 000 og 5 600 sysselsatte i 2022.

⁶ Denne næringsgruppen består av Nace-kodene «N – Forretningsmessig tjenesteyting», «L – Omsetning og drift av fast eiendom» og «M – Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting»

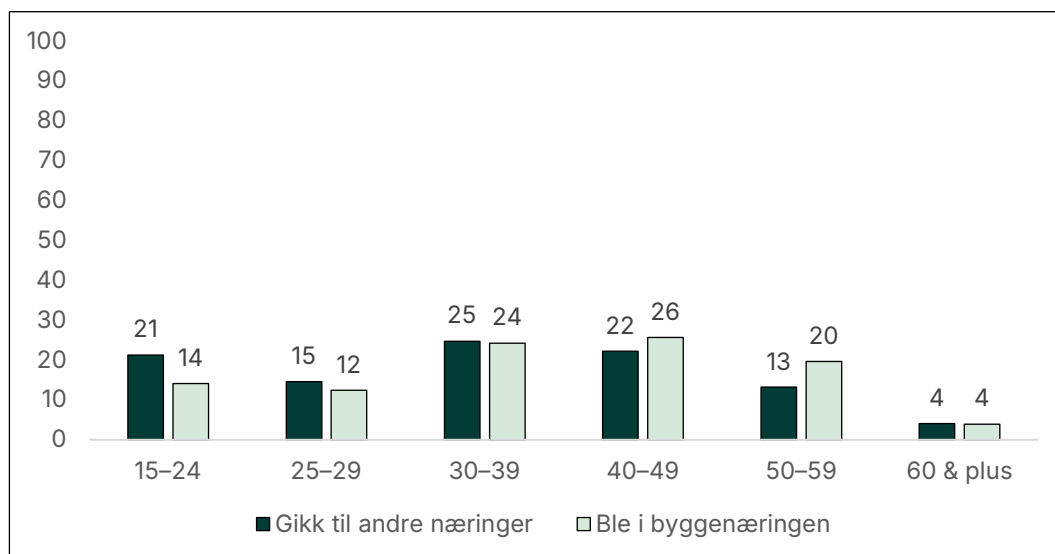
Figur 4.2 Sysselsatte per 2015 som forlot byggenæringen for andre næringer i 2022

Forretningsmessig tjenesteyting – næringen som har hentet flest bygge- og anleggsarbeidere i 2022 – er en sammensatt næringsgruppe. Innenfor forretningsmessig tjenesteyting er det virksomheter fra tre næringer som skiller ut ved å tiltrekke fleste sysselsatte. Dette er arkitektvirksomhet og teknisk konsulentvirksomhet (3 100 sysselsatte), kombinerte tjenester tilknyttet eiendomsdrift (1 900 sysselsatte), og utleie av arbeidskraft (1 600 sysselsatte).

Hvem var det så som forlot bransjen for en annen jobb? Figur 4.3 viser sysselsatte i byggebransjen som ble i bransjen fra 2015 til 2022 og de som dro til en annen næring i løpet av perioden 2016 til 2022, fordelt etter aldersgrupper. Det er generelt større sannsynlighet for at yngre arbeidstakere bytter jobb. Dette ser vi også i bygge- og anleggsnæringen. De som gikk til en annen næring, er i gjennomsnitt yngre (36 år) enn de som ble i næringen (39 år). Figur 4.3 viser at det også er en tydelig forskjell i aldersfordelingen til disse to gruppene. Yngre sysselsatte, under 30 år, utgjør en større andel blant de som dro til en annen næring (36 prosent) enn blant de som ble i bygge- og anleggsnæringen (26 prosent). Sysselsatte mellom 40 og 59 år er overrepresentert blant dem som forblir sysselsatt i næringen. Denne aldersgruppen utgjør 46 prosent av de som ble i bygge- og anleggsnæringen og 35 prosent av de som gikk til andre næringer. Den eldre aldersgruppen i 2015, altså sysselsatte som var 60 år eller eldre i 2015, utgjør en mindre andel på fire prosent i begge mobilitetsgruppene.

Figur 4.3 Sysselsatte i bygge- og anleggsnæring i 2015 etter status i 2022, fordelt etter alder. Prosent

Sysselsatte som er født i Norge er overrepresentert blant de som skiftet til en annen bransje mellom 2015 og 2022. Norskfødte utgjorde 80 prosent av alle sysselsatte i 2015 og 86 prosent av de som dro til en annen næring. Norskfødte sysselsatte har med andre ord en større sannsynlighet for å bytte næring fra 2015 til 2022 enn gjennomsnittet for alle sysselsatte i bygge- og anleggsnæringen i 2022. Ellers utgjør sysselsatte fra Sentral- og Øst-Europa og land utenfor EØS henholdsvis 8 og 3 prosent av de som dro til en annen næring. Sysselsatte fra Norden og EØS-rest utgjør om lag 2 prosent til sammen. Til sammenligning, blant alle sysselsatte i bygge- og anleggsnæringen i 2015 var det 14 prosent fra Sentral- og Øst-Europa, 3 prosent fra land utenfor EØS og 3 prosent land i Norden eller EØS-rest.

Ser vi på utdanningen til de som dro til en annen næring, er det noen tydelige sammenhenger. Både de med kun fullført grunnskole og de med universitetsstudier er overrepresentert blant sysselsatte som har skiftet til en annen bransje, mens de med videregående utdanning oftere blir i bransjen. 56 prosent av de som skiftet næring hadde videregående utdanning som høyest fullført utdanning, mens 61 prosent av alle i bransjen hadde videregående utdanning som høyest fullført utdanning. I tillegg er det en lavere andel i håndverksyrker blant sysselsatte som bytter til en annen næring (47 prosent) enn blant alle sysselsatte i bransjen (54 prosent).

4.2 Sysselsatte fra 2015 som ikke er i jobb i 2022

Ifølge figur 4.1 er 19 prosent av de som jobbet i bygge- og anleggsbransjen i 2015 ikke registrert som sysselsatte i 2022. Dette tilsvarer om lag 42 200 personer, vi ser her på deres bakgrunnskjennetegn og deres arbeidsmarkedsstatus i 2022.

Blant de som ikke er i jobb i 2022, er tre prosent registrert som helt arbeidsledige. 65 prosent har forlatt arbeidsstyrken, og det mangler informasjon om 32 prosent i registerstatistikken. Sistnevnte gruppe består av personer som faller ut av registerstatistikken fordi de er eldre enn 74 år i 2024, de har dødd etter 2015, eller de har utvandret etter 2015.

Hva kjennetegner så de som forlater bransjen? Vi ser på kjennetegn som er viktige, alder og innvandrerbakgrunn. De som forlater bransjen uten å gå til annen jobb, er eldre enn de som forblir i bransjen. Dette gjelder først og fremst norskfødte. De norskfødte som ikke lenger er i jobb, var i gjennomsnitt 53 år i 2015. Gjennomsnittsalderen var 40 år blant de med annen landbakgrunn. 37 prosent av norskfødte var 62 år eller eldre i 2015, mens tilsvarende andel var tre prosent blant innvandrere. Dette betyr at det er mange som mest sannsynlig går av med pensjon etter 2015, og dette særlig blant norskfødte.

Blant de 42000 personene som ikke lenger jobber i 2022, er 28 200 norskfødte og 14 000 innvandrere. Blant sistnevnte kommer det 10 300 fra EU-landene i Sentral- og Øst-Europa, 1 500 fra land utenfor EØS og 1 300 personer fra nordiske land. Under 1000 personer er født i andre EØS-land. Personer med innvandrerbakgrunn er klart overrepresentert blant dem som hverken befinner seg i bygge- og anleggsbransjen eller i annen jobb i 2022. Av de som ikke lenger er i jobb, er 33 prosent innvandrere. Disse fordeles seg ikke tilfeldig på årsakene til ikke å være registrert sysselsatt per 2022. Innvandrere utgjør kun 22 prosent blant de utenfor arbeidsstyrken (for eksempel pensjonert) i 2022, mens de utgjør 44 prosent blant arbeidsledige, og 55 prosent blant de som ikke finnes i statistikken i 2022. Dette viser at innvandrere særlig har høyere sannsynlighet enn norskfødte for å bli arbeidsledige og for å utvandre.

5 Tilgang på arbeidskraft

Antall bosatte sysselsatte i bygge- og anleggsbransjen har økt fra 218 200 sysselsatte i 2015 til 251 400 i 2022, Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig vekst på ca. to prosent i denne perioden. I tillegg til veksten, har en del sysselsatte gått ut av bransjen og nye er kommet til. Av de 251 400 sysselsatte i 2022, kom 119 000 inn i næringen etter 2015. I dette kapitlet ser vi nærmere på disse (relativt) nye sysselsatte i bygge- og anleggsbransjen. Vi begynner med å fordele denne tilgangen av arbeidskraft etter deres arbeidsmarkedsstatus i 2015, og så ser vi nærmere på hva som kjennetegner dem.

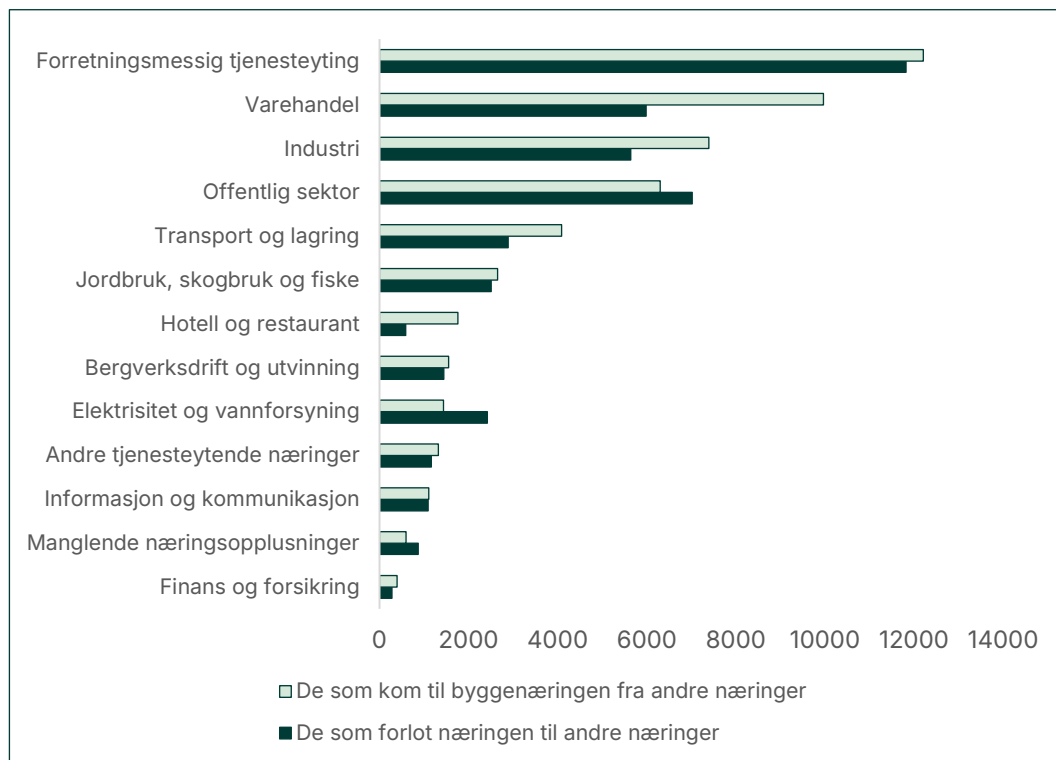
5.1 Sysselsatte som kom fra andre næringer

Fra 2015 til 2022 var det flere sysselsatte som kom fra andre næringer (50 800 personer) enn sysselsatte som gikk i motsatt retning (43 700 personer). Nettbidraget fra andre næringer mellom to år henger sammen med aktivitetsnivået i bygge- og anleggsbransjen sett mot aktivitetsnivået ellers i økonomien. Dette betyr at nettbidraget (antall sysselsatte som kommer til bransjen minus antall som går til andre bransjer) ikke nødvendigvis kun kan forklares av etterspørselen etter arbeidskraft i bransjen. Siden aktivitetsnivået og etterspørsel etter arbeidskraft i andre bransjer også påvirker, vil ikke nettbidraget nødvendigvis si så mye. For eksempel var nettbidraget fra 2006 til 2008 på 4 300 flere sysselsatte til bygge- og anleggsbransjen (Andersen & Jordfald, 2010), og det var 2 000 færre sysselsatte til bygge- og anleggsbransjen fra 2008 til 2014 (Andersen & Jordfald, 2016). I perioden 2015 til 2022 ser vi at det var 7 100 flere sysselsatte som kom til bygge- og anleggsnæringen fra andre næringer enn sysselsatte som dro til andre næringer.

Figur 5.1 viser hvordan disse to strømmene (altså tilgangen fra og avgangen til andre næringer) ser ut etter næringsgrupper. Det vil si hvilke næringer som avgir sysselsatte og hvilke næringer som mottar sysselsatte fra bygge- og anleggsbransjen, og om bransjene avgir flere enn de mottar. Antall sysselsatte som kommer til bygge- og anleggsnæringen fra de andre næringsgruppene, og antallet som går i motsatt retning, gjenspeiler hvor mange som i utgangspunktet er sysselsatt i de ulike næringsgruppene. Forretningsmessig tjenesteyting (som inkluderer utleie av arbeidskraft), offentlig sektor, varehandel og industri er store næringer målt ved sysselsetting, og disse næringene står også for en større andel av personer som bytter jobb fra og til bygge- og anleggsnæringen.

Figur 5.1 Tilgang fra og avgang til andre næringer 2015 og 2022. Antall personer

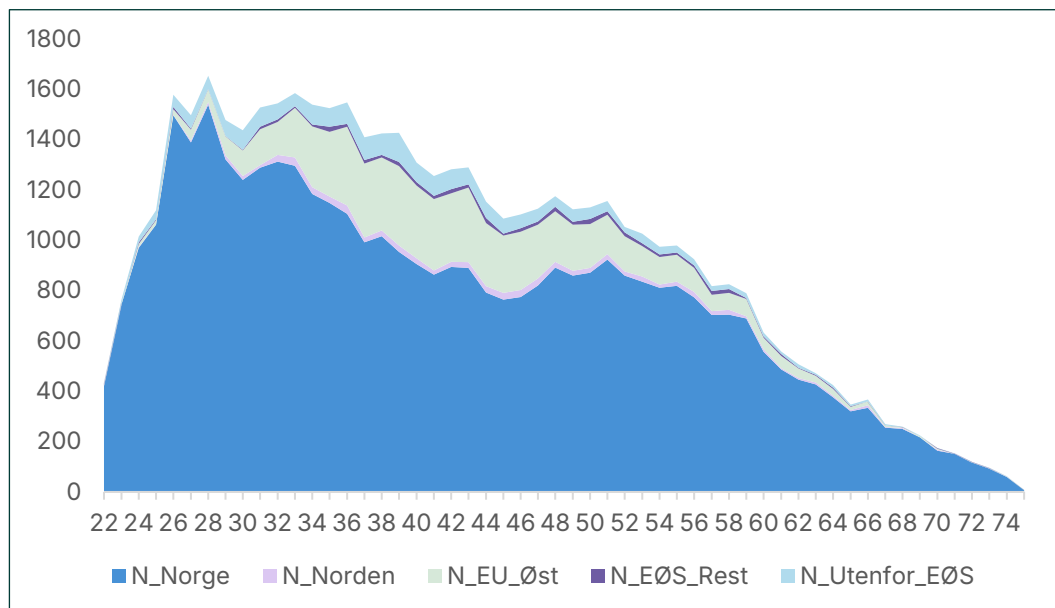

De fleste næringsgruppene bidrar positivt til nettstrømmen til bygge- og anleggsbransjen. Varehandelen er næringen som bidrar mest, med 10 000 sysselsatte som går til bygge- og anleggsnæringen fra 2015 til 2022, mens 6 000 beveger seg i motsatt retning. Dette utgjør mer enn halvparten av den samlede netttilveksten (dvs. 4 000 av 7 100). Andre næringer som også bidrar vesentlig til nettveksten er industrien med ca. 1 800 sysselsatte, samt hotell og restaurant (ca. 1 200) og transport og lagring (ca. 1 200).

Det er kun to næringer som får flere sysselsatte fra bygge- og anleggsbransjen fra 2015 til 2022 enn de avgir til bransjen. Dette er elektrisitet og vannforsyning (ca. -1,000 sysselsatte) og offentlig sektor (ca. -700 sysselsatte).

Figur 5.2 viser antall sysselsatte som jobbet i bygge- og anleggsbransjen i 2022 og hadde jobbet i en annen næring i 2015, fordelt etter alder (i 2022) og landbakgrunn. De fleste som ble rekruttert fra en annen bransje var norskfødte. Norskfødte utgjorde 81 prosent av alle de som kom fra andre næringer. Sysselsatte fra EU-land i Sentral- og Øst-Europa utgjorde 12 prosent, mens de fra land utenfor EØS utgjorde fire prosent. De siste to prosentene hadde opprinnelse i fra nordiske land eller andre EU-land enn Sentral- og Øst-Europa.

Figur 5.2 Sysselsatte som kom fra andre næringer til byggebransjen, etter alder og landbakgrunn. 2022.

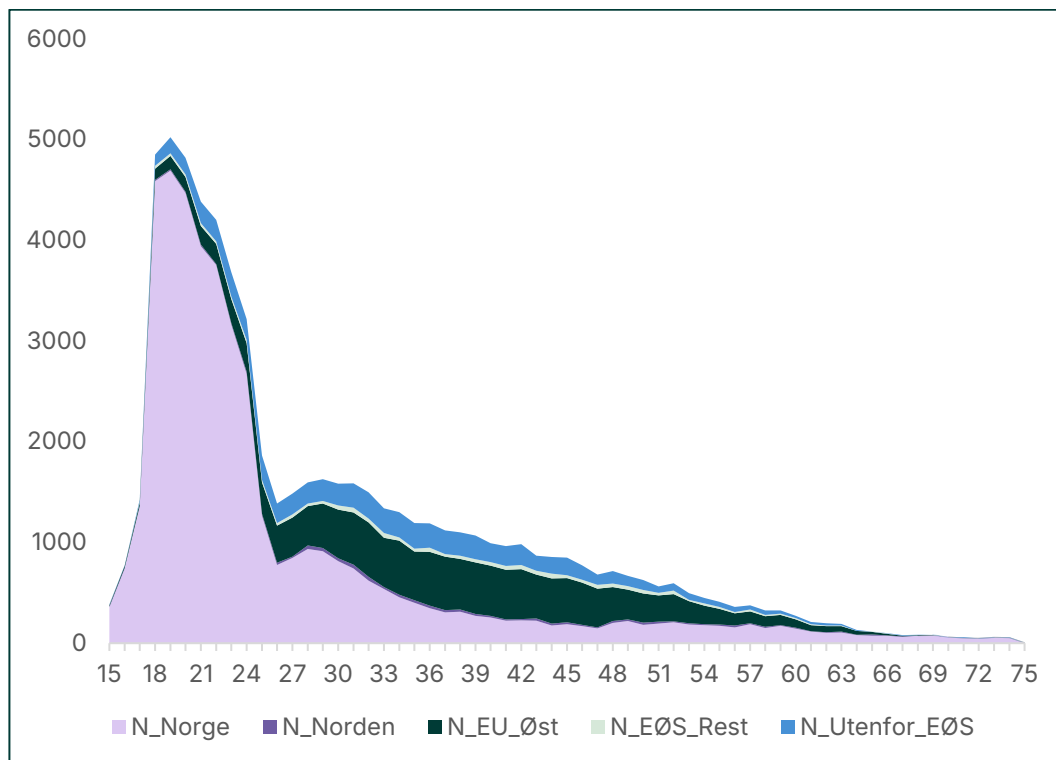

Sysselsatte som kom fra andre næringer er i hovedsak mellom 25 og 50 år. Disse utgjør 70 prosent. De under 25 år utgjør fire prosent, og sysselsatte over 50 år utgjør 26 prosent. En rimelig fortolkning er at unge kommer inn i bransjen etter ferdig utdanningsløp, og at få er innoen andre bransjer først. Man kan også merke seg at bygge- og anleggsbransjen rekrutterer en god del arbeidstakere over 50 år. Som figur 5.2 antyder, er det forskjeller i aldersprofilen til norskfødte og innvandrere som kommer fra andre næringer. Yngre og eldre arbeidstakere utgjør en større andel blant norskfødte enn blant innvandrere. Fem prosent av norskfødte er under 25 år, mens kun én prosent av innvandrere er under 25 år. Personer over 50 utgjør 28 prosent av norskfødte og 19 prosent av innvandrere. Andelen i aldersgruppen 25 til 50 er dermed lavere for norskfødte (67 prosent) enn innvandrere (80 prosent).

5.2 De som ikke var sysselsatt i Norge i 2015

Av de 251 400 sysselsatte i 2022, var 68 400 (27 prosent) ikke sysselsatte i Norge i 2015. Mange av disse vil enten komme fra utdanning, eller så er de arbeidsinnvandrere som har bygge- og anleggsbransjen som sin første bransje i Norge. Figur 5.3 viser aldersfordelingen i 2022 og landbakgrunn til de 68 400 sysselsatte. Det er tydelig at alderssammensetningen er annerledes enn for dem som kom til bygge- og anleggsnæringen fra andre næringer (figur 5.2). Yngre personer utgjør en betydelig andel av dem om ikke var i jobb i 2015. De under 25 år utgjør 48 prosent, og de er i hovedsak født i Norge.

Figur 5.3 Arbeidskraft som ikke var sysselsatt i Norge i 2015, etter alder og landbakgrunn. 2022

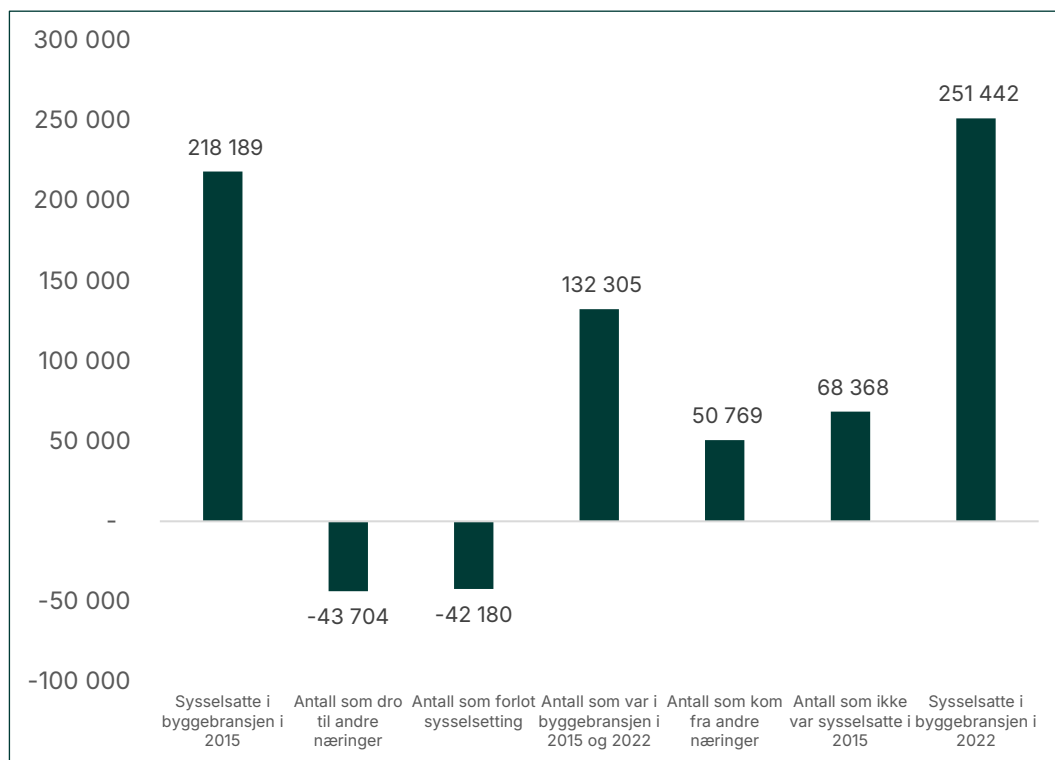

44 300 av de 68 400 sysselsatte var født i Norge. Personer født utenfor Norge utgjorde 35 prosent, eller 24 000 i antall. Av disse var 14 800 fra EU-land i Sentral- og Øst-Europa, og 7 100 var født i land utenfor EØS. Dersom vi avgrensner etter alder, er norskfødte overrepresentert blant de yngre, med 90 prosent av alle under 25 år. Blant de som er 25 år eller eldre, var de største gruppene norskfødte (41 prosent), arbeidstakere fra EU-land i Sentral- og Øst-Europa (38 prosent) og de fra land utenfor EØS (16 prosent).

5.3 Balansen mot andre næringer

Som vist tidligere, har sysselsettingen i bygge- og anleggsbransjen økt fra 2015 til 2022. Dette innebærer at det er flere som kom til næringen enn det var som forlot næringen. Figur 5.4. viser disse to strømmene fordelt etter om de sysselsatte kommer fra eller drar til en annen næring.

Figur 5.4 Tilgang og avgang av arbeidskraft for byggenæringen

I 2015 var det om lag 218 200 sysselsatte i bygge- og anleggsbransjen. I 2022 befinner flere av disse seg enten som sysselsatt i en annen næring (43 700 personer) eller så er de ikke i arbeid i Norge (42 200 personer). Sistnevnte kan for eksempel være arbeidsledige, eller at de har trukket seg ut av arbeidsstyrken, inkludert de som har forlatt landet. Med andre ord: av de 218 200 sysselsatte i bygge- og anleggsbransjen i 2015, jobbet 132 300 fortsatt i bransjen i 2022.

I 2022 kom det til 50 800 sysselsatte som jobbet i en annen næring enn bygge- og anleggsnæringen i 2015. I tillegg kom 68 400 sysselsatte som ikke jobbet i det norske arbeidsmarkedet i 2015. At sysselsettingen i bygge- og anleggsbransjen økte fra 2015 til 2022, henger dermed sammen med at tilgangen var høyere enn avgangen i forhold til andre næringer. I tillegg var det flere som kom inn i bransjen som ikke var sysselsatte i bransjen i 2015 enn antallet som forlot bygge- og anleggsnæringen mellom 2015 og 2022.

6 Framtidens arbeidskraftsbehov i bygge- og anleggsnæringen

I dette kapitlet skal vi se nærmere på behovet for arbeidskraft i bygge- og anleggsnæringen i årene framover i form av framskrivninger av arbeidskraftbehov. Det vil alltid være usikkerhet i en slik framskriving, ettersom det er mange faktorer som påvirker sysselsettingen framover. For det første: bygge- og anleggsbransjen er konjunkturutsatt og i større grad konjunkturutsatt enn andre deler av økonomien. Svingninger i aktiviteten i bransjen (og i norsk økonomi generelt) vil påvirke etterspørselen etter arbeidskraft og dermed slå ut på sysselsettingen. Tilbud på arbeidskraft har også en konjunkturrell side, ettersom arbeidsinnvandring responderer på forskjeller i arbeidsmarkedssituasjonen mellom Norge og resten av EØS-området. For eksempel vil oppgangskonjunktur i bygge- og anleggsbransjen utenfor Norge (enten i opprinnelsesland eller i andre EØS-land) dempe tilgangen til arbeidskraft og dermed sysselsettingen i Norge. I tillegg påvirker aldringen av arbeidsstokken hvor mange som går ut med pensjon hvert år. Det er noe mindre usikkert knyttet til hvordan dette slår ut på sysselsettingen sammenlignet med konjunkturer i Norge og utenfor Norge. Samtidig, når arbeidstakere velger å pensjonere seg kan også påvirkes av økonomiske insentiver og dermed av arbeidsmarkedssituasjonen. På samme måte kan det argumenteres for at tidspunktet for når yngre kohorter melder seg inn i arbeidsmarkedet til en viss grad kan henge sammen med konjunkturerne eller presset i arbeidsmarkedet.

Fordi det alltid er usikkerhet rundt framskrivninger, benytter vi tre ulike framskrivninger av sysselsettingen og behovet for arbeidskraft i bygge- og anleggsbransjen. Det er ulike antakelser som legges til grunn i disse tre alternativene, og de bidrar med et utgangspunkt for å diskutere arbeidskraftsbehovet i bygge- og anleggsbransjen framover.

6.1 Aldersprofil i 2022

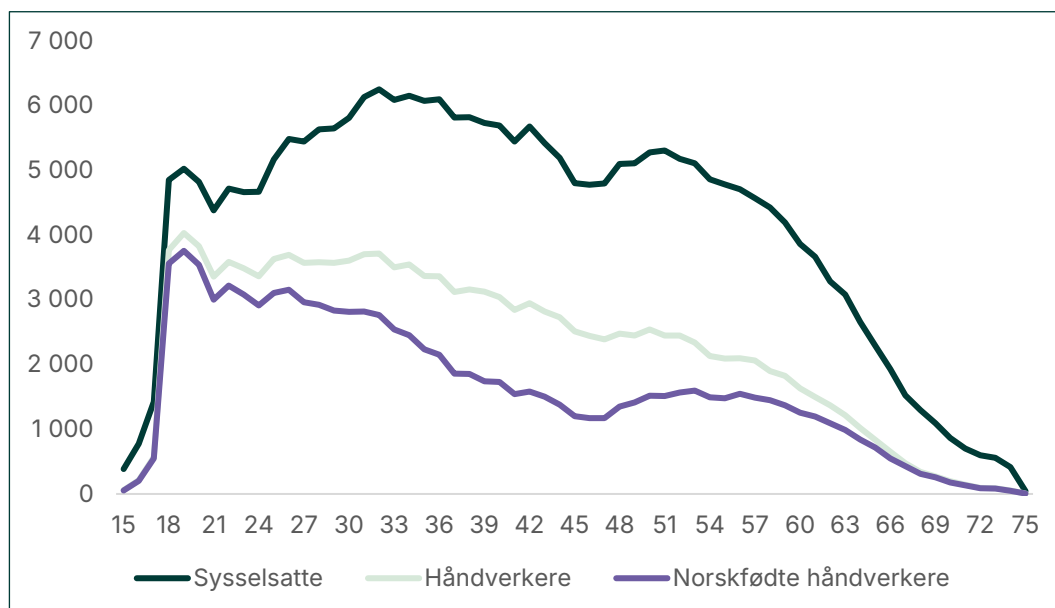
Før vi ser på de tre framskrivningsscenarioene, undersøker vi alderssammensetningen til sysselsatte i bygge- og anleggsbransjen mellom 15 og 65 år i 2022 (se figur 6.1). Dette gir en indikasjon på hvor mange sysselsatte som kan pensjonere seg når de fyller 65 år. Vi legger til grunn samme antakelse om gjennomsnittlig pensjonsalder (65 år) som Andersen og Jordfald (2016). Dette bygger på en forventning om at flere vil være aktive i arbeidslivet lenger, selv om de kan ta tjenestepensjon, eventuelt kombinert med avtalefestet pensjon, fra de fyller 62 år.

Hvor mange sysselsatte går av med pensjon hvert år fram til 2040 dersom vi antar aldersavgang på 65 år? Figur 6.1 viser at det er om lag 4 000–5 000 sysselsatte i hver alderskohort mellom 18 og 25 år. I alderskohortene mellom 25 og 55 år finner vi i hovedsak mellom 5 000 og 6 000 sysselsatte. Det blir stadig færre sysselsatte i hver aldersgruppe som er eldre enn 55 år, og kun 2 300 sysselsatte fyller 65 år i 2022.

Alle som var 48 år i 2022 blir 65 år i løpet av 2039. Dermed når de vår antatte pensjonsalder i 2040. Det er om lag 4 900 sysselsatte i denne alderskohorten. Sysselsatte som er eldre enn 48 år i 2022 vil også nå aldersgrensen på 65 år innen 2040. Til

sammen betyr en antatt pensjoneringsalder på 65 år at i gjennomsnitt 4 100 personer per år går av med pensjon i perioden 2023–2040.

Figur 6.1 Alderssammensetning i bygge- og anleggsnæringen 15–65 år. 2022

For å se nærmere på yrkesprofilen til de som blir 65 år innen 2040, har vi tatt med aldersfordelingen til sysselsatte i håndverksyrker i figur 6.1. Som vi så i figur 2.1, utgjør håndverksyrker den største yrkesgruppen med 54 prosent av sysselsatte i bygge- og anleggsbransjen. Figur 6.1 viser at aldersgruppene 18 til 33 har ca. 3 500 håndverkere i gjennomsnitt. De eldre aldersgruppene har stadig færre sysselsatte i håndverksyrker. Blant 65-åringene er det i underkant av 1 000 sysselsatte som er håndverkere i bransjen.

Når vi sammenligner antall sysselsatte med antall håndverkere etter alder (figur 6.1), er det tydelig at forskjellene er mindre for de yngste alderskohortene, altså de under 25 år. Det betyr at de yngste sysselsatte i bygge- og anleggsbransjen er i hovedsak håndverkere. Andre yrkesgrupper (kontoryrker, lederyrker, høyere utdanningsyrker osv.) utgjør en større andel av alderskohortene som vil pensjonere seg innen 2040.

Oppsummert betyr dette at hvis vi legger til grunn en pensjoneringsaldersavgang på 65 år, vil alle mellom 48 og 65 år i 2022 pensjonere seg innen 2040. Dette utgjør 75 200 sysselsatte, eller 31 prosent av sysselsatte under 64 år i bygge- og anleggsbransjen per 2022. Blant disse 75 200 sysselsatte utgjør håndverkere om lag 45 prosent.

6.2 Framskrivninger

Figur 6.2 viser tre alternative framskrivninger for perioden 2023–2040, samt det vi kaller for «Aldersfradraget». Dette viser antall sysselsatte fra 2022 som ikke har nådd aldersgrensen på 65 år og dermed ikke har pensjonert seg gitt våre forutsetninger. «Aldersfradraget» kan tolkes som den isolerte konsekvensen (dvs. alt annet likt) på sysselsettingen i bygge- og anleggsbransjen av at arbeidstokken i 2022 blir eldre over tid. Når vi sammenligner «Aldersfradraget» med de alternative framskrivningene, indikerer det hvor mange flere (eller færre) sysselsatte som trengs for å nå de framskrevde sysselsetningsnivåene. Her er det viktig å presisere at naturlig turn-over (altså at sysselsatte

bytter jobb) ikke er tatt med i beregningen. At sysselsatte bytter jobb både mellom næringer og innenfor næringer, kan også påvirke behovet for å rekruttere arbeidstakere, og det tilsier trolig et større behov for nyansettelser enn det som kommer fram av figur 6.2.

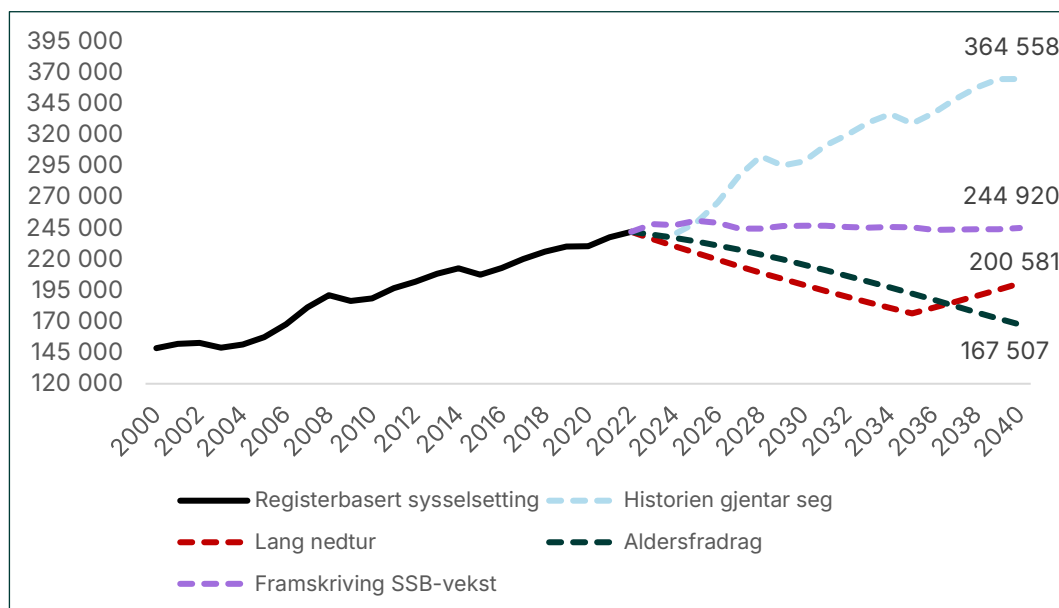
Vi følger Andersen og Jordfald (2016) for to av framskrivingene: «Historien gjentar seg» og «Lang nedtur». I tillegg lener vi oss på SSBs rapport 2023/47 for en oppdatert framskriving fra SSB.

I «Historien gjentar seg» legges til grunn at sysselsetting øker årlig fra 2022 til 2040 med nøyaktig samme årlig vekst som for 20 år siden. Dette vil si at perioden 2003–2022 gjentar seg. Med andre ord øker sysselsettingen i 2023 med samme vekstrate som den gjorde fra 2002 til 2003, i 2024 med samme vekstrate som den gjorde fra 2003 til 2004 osv. I dette alternativet er de konjunkturelle (kortsiktige) svingningene de samme som svingningene gjennom perioden 2003–2020. I gjennomsnitt øker sysselsettingen med 2,3 prosent årlig fra 2022 til 2040, og sysselsettingsnivået er framskrevet til 364 600 personer.

I «Lang nedtur» legges det til grunn sysselsettingsnedgang i bygge- og anleggsbransjen i perioden 2022–2035. Antakelsen er at sysselsettingen går ned med 2,4 prosent årlig. Dette ligner de negative vekstratene som bransjen har opplevd for eksempel i 2015, 2009 og 2003. Nedgangen i enkeltår er i dette scenariet antatt å være en langvarig trend fram til 2035. Etter at nedgangen tar slutt, legges det til grunn at sysselsettingen i bygge- og anleggsbransjen tar seg opp igjen med 2,6 prosent årlig i perioden 2036 til 2040. I dette alternativet når sysselsettingen en bunn på 176 400 sysselsatte i 2035, og den tar seg opp til 200 600 i 2040.

Til slutt, alternativet som bygger på SSBs framskriving legger til grunn den samme sysselsettingsveksten som i SSB rapport 2023/07. Rapporten, som er utarbeidet på oppdrag fra Frontfagsutvalget i 2023, analyserer hvordan makroøkonomiske faktorer (blant annet internasjonale priser og rentenivå, produktivitetsvekst, tilbud og etterspørsel etter ulike typer arbeidskraft) påvirker lønnsdannelsen og norsk økonomi. SSBs analyse bygger på langsiktige framskrivinger av norsk økonomi og sysselsetting etter næring. Dette alternativet peker på et taktskifte framover, sammenlignet med perioden 2000–2022, med nesten uendrede tall i sysselsetting i bygge- og anleggsbransjen. I SSB-rapport 2023/07 fremmes svake boliginvesteringer og svak investeringsutviklingen generelt framover, som viktige årsaker til den dempede sysselsettingsframskriving i bransjen. Som det kommer fram av figur 6.2, blir sysselsettingsutviklingen i bygge- og anleggsnæringen nokså dempet dersom vi legger til grunn sysselsettingsveksten fra SSBs framskrivinger. I 2040 er sysselsettingsnivået framskrevet til 244 900 personer, som er en liten oppgang fra 242 000 i 2022.

Figur 6.2 Framskrivninger av sysselsetting i bygge- og anleggsbransjen 2023–2040⁷

6.3 Framskrevet behov etter arbeidskraft

Ved å sammenligne framskrevet sysselsetting i hvert av de tre alternativene med sysselsettningsnivået under «Aldersfradraget», framkommer rekrutteringsbehovet under de ulike forutsetningene som ligger bak alternativene. Som nevnt tidligere, omfatter ikke rekrutteringsbehovet nyansatte for å erstatte de som forlater bygge- og anleggsnæringen før antatt pensjoneringsalder. Det omfatter kun nyansatte som trengs for å nå de framskrevne sysselsettningsnivåene hvert år, gitt at det kun er «aldersfradraget» som gir nettoavgang. Med andre ord: de framskrevne rekrutteringsbehovene kan tenkes som nedre grenser, ettersom rekrutteringsbehovet for å erstatte sysselsatte som forlater bygge- og anleggsnæringen til andre destinasjoner (for eksempel andre næringer eller til utlandet) må legges til.

I alternativet «Lang nedtur» faller sysselsettingen fra 2023 til 2035 raskere enn sysselsetting går ned på grunn av at en del sysselsatte pensjonerer seg. Behovet for nyrekrutteringer melder seg imidlertid raskt i 2037, etter to år med sysselsettningsvekst.

I «Historien gjentar seg» tegnes det trolig et altfor optimistisk bilde for sysselsettningsutviklingen i bygge- og anleggsbransjen. Dette kan tenkes som en øverste grense, og dermed overvurderes det her behovet for nyrekrutteringer. I dette alternativet, gitt sysselsettningsnedgangen som skyldes naturlig avgang innen 2040, ville det være et rekrutteringsbehov på 10 900 personer årlig mellom 2022 og 2040.

Når det gjelder alternativet som bygger på SSBs framskrivning, ligger det mellom de to andre alternativene i 2040, og det er nesten uendret fra nivået i 2022. Dette tilsier et rekrutteringsbehov på 4 300 sysselsatte årlig fram til 2040. Som vi så i figur 2.4, avlegges det nærmere 9 000 fag- og svennebrev i yrkene som normalt fører inn til bygge- og

⁷ Historiske tall i figuren, 2000–2022, kommer fra SSB tabellene 08545 og 13470. Sysselsettningsnivået i perioden 2015–2022 i figuren avviker noe fra tallene i resten av rapporten, blant annet fordi bijobber i bygge- og anleggsnæringen ikke er inkludert i SSB-tabellene 08545 og 13470.

anleggsnæringen (inkludert elektrofag). Samtidig så vi også at det er en noe større tilbøyelighet blant de yngre til å gå ut av bransjen. Dersom SSBs framskrivinger framover er det som ligger nærmest den faktiske utviklingen, vil tilgangen på arbeidskraft fra fag- og yrkesutdanningen sannsynligvis være nok til å opprettholde sysselsettingen i bransjen. Tilgangen kan sannsynligvis også klare å kompensere for en noe svakere tilgang på utenlandsk arbeidskraft. Dersom sysselsettingsveksten blir betydelig høyere enn SSBs framskriving, vil arbeidskraftbehovet måtte dekkes ved å få flere inn i utdanninger som fører fram til relevante fag-/svennebrev for bransjen, større arbeidsinnvandring, at bransjen klarer å øke nettobidraget fra andre bransjer betydelig eller økning i produktivitet.

Fafo

Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning

Borggata 2B, Oslo

Postboks 2947 Tøyen, 0608 Oslo

Sentralbord: 22 08 85 00

E-post: fafo@fafo.no

fafo.no

